

BS/121/2012

**POSTAWY WOBEC STOSOWANIA
ZAPŁODNIENIA IN VITRO**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
11 stycznia 2012 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Zabiegi zapłodnienia pozaustrojowego są przeprowadzane w Polsce już od 25 lat. Mimo to stosowania tej procedury nadal nie regulują żadne przepisy prawne. Co więcej, Polska nie ratyfikowała nawet Europejskiej Konwencji Bioetycznej. Choć dyskusje nad prawnym uregulowaniem przeprowadzania zabiegów zapłodnienia pozaustrojowego trwają od dłuższego czasu (posłowie obecnej kadencji Sejmu przygotowali aż pięć projektów ustaw lub pakietów ustaw dotyczących zapłodnienia in vitro), rozstrzygnięcie tej kwestii w najbliższym czasie nie jest przesądzone. Różnice zdań na temat stosowania tej techniki mają na tyle fundamentalny charakter, że trudno będzie o porozumienie w obecnym, mocno podzielonym światopoglądowo parlamencie.

AKCEPTACJA METODY ZAPŁODNIENIA POZAUSTROJOWEGO

O ile kwestia zapłodnienia in vitro bardzo wyraźnie dzieli polityków, o tyle opinie społeczeństwa na ten temat są dość jednoznaczne. Od początku naszych badań, czyli od roku 1995, większość Polaków opowiadała się za dostępnością zapłodnienia in vitro dla małżeństw, które nie mogą mieć dzieci. Obecnie¹ poziom akceptacji tej procedury jest wyższy niż w latach ubiegłych: możliwość korzystania z niej przez niepłodne małżeństwa popiera dziś 79% dorosłych Polaków. Przeciw jest 16% ogółu badanych.

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, w sytuacji, kiedy małżeństwo nie może mieć dzieci, powinno mieć możliwość dokonania zabiegu zapłodnienia poza organizmem kobiety czy też nie powinno?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	1995	2003	2005	2008	2009	2010	2012
	w procentach						
Zdecydowanie tak	44	36	46	33	53	44	57
Raczej tak	29	28	30	27	24	29	22
Raczej nie	8	10	9	13	10	9	7
Zdecydowanie nie	8	10	6	13	7	9	9
Trudno powiedzieć	11	16	9	14	6	9	5

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (267) przeprowadzono w dniach 14 – 22 sierpnia 2012 roku na liczącej 1011 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Mniej powszechne jest poparcie dla korzystania z zapłodnienia pozaustrojowego przez pary heteroseksualne żyjące w związkach nieformalnych. Akceptuje je ponad połowa ankietowanych (60%), a co trzeci (33%) wyraża sprzeciw.

Tabela 2

Czy, Pana(i) zdaniem, w sytuacji, kiedy kobieta i mężczyzna żyjący w stałym związku, ale niebędący małżeństwem nie mogą mieć dzieci, powinni mieć możliwość dokonania zabiegu zapłodnienia poza organizmem kobiety czy też nie powinni?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	2009	2010	2012
	w procentach		
Zdecydowanie tak	29	27	35
Raczej tak	24	31	25
Raczej nie	23	19	18
Zdecydowanie nie	16	13	15
Trudno powiedzieć	8	10	7

Najwięcej kontrowersji budzi kwestia dostępności zabiegów zapłodnienia in vitro dla samotnych kobiet pragnących mieć potomstwo. Zgodę na korzystanie przez nie z tej metody wyraża jednak coraz więcej osób (39% w 2009, 43% w 2010 i 48% obecnie).

Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, w sytuacji, kiedy kobieta niemająca męża ani stałego partnera nie może mieć dzieci, powinna mieć możliwość dokonania zabiegu zapłodnienia poza organizmem kobiety czy też nie powinna?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	2009	2010	2012
	w procentach		
Zdecydowanie tak	17	16	21
Raczej tak	22	27	27
Raczej nie	26	25	21
Zdecydowanie nie	25	19	20
Trudno powiedzieć	10	13	11

Jak wynika z analiz², stosunek do przeprowadzania zabiegów zapłodnienia pozaustrojowego różnicuje przede wszystkim religijność, której wskaźnikiem jest w naszych badaniach częstość udziału w praktykach religijnych. Większa religijność sprzyja częstszemu odrzucaniu możliwości korzystania z tej techniki. Osoby kilka razy w tygodniu uczestniczące w praktykach religijnych są jedyną grupą (spośród uwzględnionych w analizach), w której przeważa sprzeciw wobec stosowania tej metody także w odniesieniu do niepłodnych małżeństw (53%). Osoby praktykujące przeciętnie raz w tygodniu akceptują dostępność

² Wykorzystano moduł *IBM SPSS Decision Trees*

metody in vitro dla małżeństw (71%), natomiast zdecydowanie rzadziej dla konkubinatów (50%). Osoby mniej zaangażowane w praktyki religijne opowiadają się za możliwością korzystania z tej techniki nie tylko przez pary, ale także przez kobiety niemające męża ani stałego partnera.

Tabela 4

Udział w praktykach religijnych	Czy, Pana(i) zdaniem, w sytuacji, kiedy małżeństwo nie może mieć dzieci, powinno mieć możliwość dokonania zabiegu zapłodnienia poza organizmem kobiety czy też nie powinno?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Kilka razy w tygodniu	40	53	7
Raz w tygodniu	71	22	7
1 – 2 razy w miesiącu	85	9	6
Kilka razy w roku	92	6	2
W ogóle nie uczestniczy	90	7	3

Opinie na temat dopuszczalności stosowania zapłodnienia in vitro wiążą się z orientacją polityczną i preferencjami partyjnymi. Niechętnemu stosunkowi do zabiegów in vitro sprzyjają deklarowane prawicowe poglądy polityczne. Osoby identyfikujące się z prawicą popierają jednak w większości dostępność tej metody dla małżeństw dotkniętych problemem bezpłodności (71%), a także dla heteroseksualnych par żyjących w stałym związku (54%).

W elektoratach partyjnych zabiegi zapłodnienia pozaustrojowego budzą najwięcej zastrzeżeń wśród zwolenników PiS. Jednak także i oni akceptują na ogół korzystanie z tej metody przez małżeństwa nie mogące mieć dzieci (58%). Zwolennicy PSL – w zdecydowanej większości popierający dostępność tej techniki dla niepłodnych małżeństw (77%) – w kwestii możliwości korzystania z niej przez konkubinaty są podzieleni, zaś co do ewentualnego stosowania jej przez samotne kobiety wyrażają dość jednoznaczny sprzeciw. Elektoraty pozostałych trzech ugrupowań mają liberalne podejście do kwestii dostępności zapłodnienia in vitro i popierają możliwość korzystania z tej techniki także przez kobiety niemające męża ani stałego partnera.

Tabela 5

Potencjalne elektoraty partyjne	Czy, Pana(i) zdaniem, w sytuacji, kiedy małżeństwo nie może mieć dzieci, powinno mieć możliwość dokonania zabiegu zapłodnienia poza organizmem kobiety czy też nie powinno?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
RP*	100	0	0
PO	94	4	2
SLD	91	5	4
PSL*	77	21	2
PiS	58	37	5

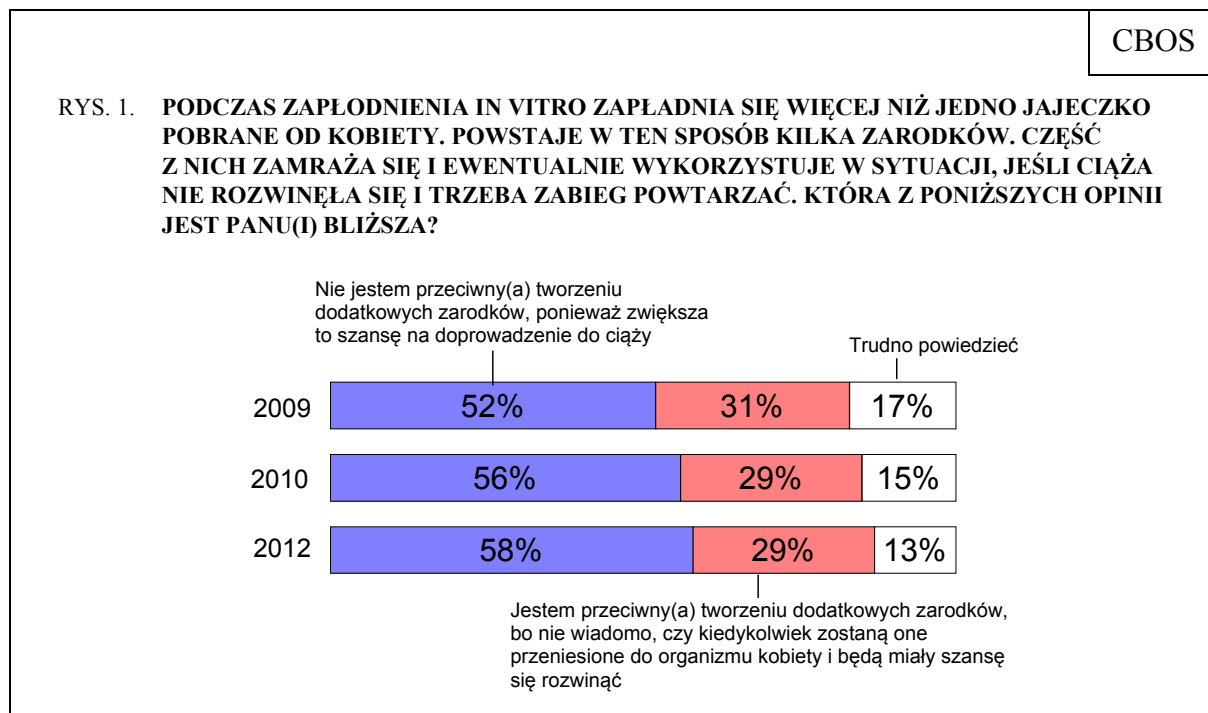
* Dane dotyczące elektoratów RP i PSL należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczbę zwolenników tych partii w badanej próbie

Poza orientacją światopoglądową, stosunek do stosowania zapłodnieniu in vitro różnicują w pewnym stopniu także takie cechy społeczno-demograficzne jak: wiek, miejsce zamieszkania, wykształcenie i sytuacja materialna. Zastrzeżenia wobec tej techniki mają przede wszystkim osoby starsze (powyżej 64 roku życia), mieszkańcy wsi (szczególnie rolnicy), badani z wykształceniem podstawowym oraz respondenci słabiej sytuowani. Niezależnie od tych zróżnicowań, także w grupach najczęściej nieaprobowujących stosowania zapłodnienia pozaustrojowego przeważa przekonanie, że powinno być ono dostępne dla małżeństw.

PROBLEM NADLICZBOWYCH ZARODKÓW

Największe kontrowersje (także w łonie głównej partii rządzącej) wywołuje kwestia tworzenia nadliczbowych zarodków podczas przeprowadzania zabiegów zapłodnienia in vitro. Za zapładnianiem większej ilości jajeczek pobranych z organizmu kobiety niż potrzeba do jednokrotnego wykorzystania przemawiają względy praktyczne, decydujące w znacznym stopniu o efektywności i kosztach tej metody, przeciw – zastrzeżenia etyczne wyrażane przez zwolenników zasady świętości życia, a dotyczące niszczenia nieużytych i „przeterminowanych” zarodków. Polacy postawieni przed takim dylematem przedkładają na ogół skuteczność techniki zapłodnienia in vitro nad prawo do życia wszystkich powstałych w jej efekcie zarodków. Ponad połowa badanych (58%) uznała, że zwiększenie szans na doprowadzenie do ciąży uzasadnia tworzenie dodatkowych zarodków, niezależnie od tego, czy wszystkie z nich będą miały w przyszłości szansę się rozwijać. Przeciwnicy powstawania nadliczbowych zarodków stanowią o połowę mniejszą grupę (29%).

Prowadzone w ostatnich latach dyskusje na temat zapłodnienia in vitro sprzyjają raczej umacnianiu się w społeczeństwie utylitarne go podejścia do kwestii tworzenia dodatkowych zarodków. Odsetek osób, dla których skuteczność techniki zapłodnienia pozaustrojowego jest ważniejsza niż los nadliczbowych zarodków, zwiększył się od 2009 roku o 6 punktów procentowych.

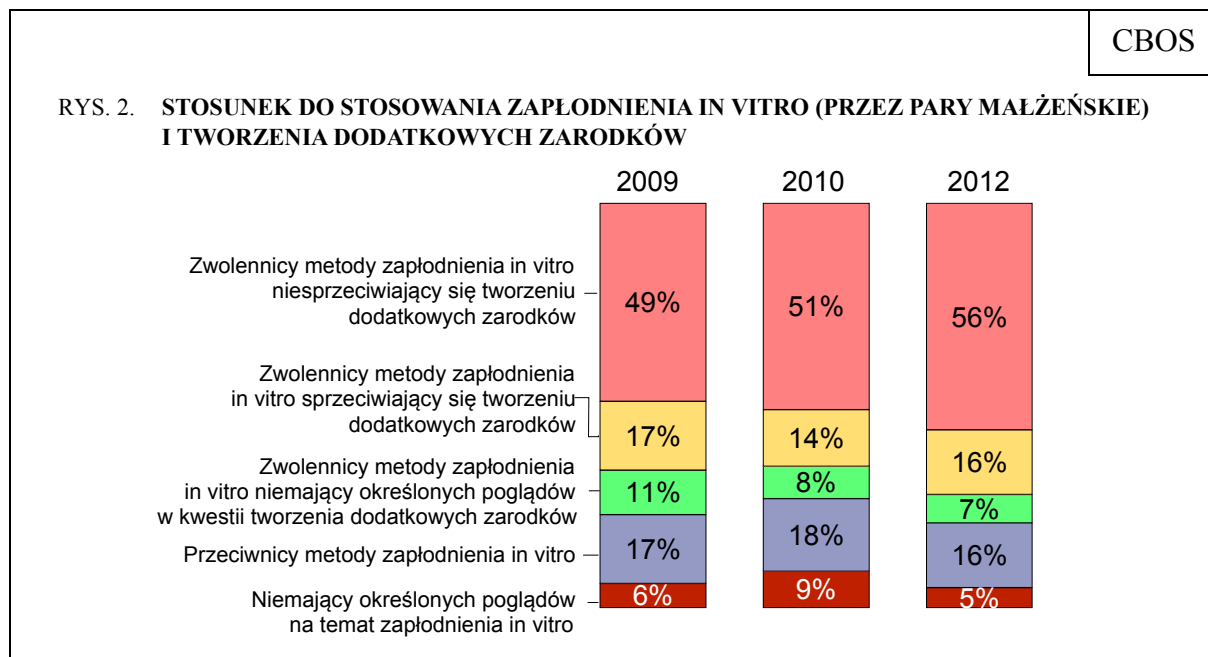

Stosunek do tworzenia nadliczbowych zarodków ściśle wiąże się z akceptacją stosowania techniki zapłodnienia in vitro. Zwolennicy korzystania z tej metody przez bezpłodne małżeństwa w większości (70%) dopuszczają tworzenie dodatkowych zarodków. Co piąta osoba akceptująca zapłodnienie in vitro (20%) jest jednak temu przeciwna.

Jeśli uwzględnić stosunek badanych do korzystania z metody zapłodnienia pozaustrojowego (w przypadku małżeństw), a zarazem do problemu nadliczbowych zarodków, to okazuje się, że ponad połowę społeczeństwa (56%) stanowią osoby akceptujące zapłodnienie in vitro i niemające nic przeciwko tworzeniu dodatkowych zarodków w celu zwiększenia skuteczności tej metody. Z kolei 16% ogółu dorosłych Polaków dopuszcza przeprowadzanie zabiegów zapłodnienia pozaustrojowego, ale jednocześnie sprzeciwia się powstawaniu nadliczbowych zarodków. Tyle samo (16%) jest w ogóle przeciwnych wykorzystywaniu techniki zapłodnienia in vitro.

Jeśli zestawić dane z ostatnich trzech lat dotyczące postaw wobec stosowania zapłodnienia in vitro, to widać, że poglądy na ten temat są dziś bardziej liberalne. Odsetek

osób akceptujących korzystanie z tej metody przez bezpłodne małżeństwa i jednocześnie dopuszczających tworzenie dodatkowych zarodków zwiększył się od 2009 roku o 7 punktów procentowych.

Stosunek do problemu nadliczbowych zarodków różnicuje religijność badanych. Ich dalszy los leży na sercu przede wszystkim osobom uczestniczącym kilka razy w tygodniu w praktykach religijnych: ponad połowa z nich jest przeciwna ich tworzeniu. Wśród osób praktykujących raz w tygodniu przewagę mają już zwolennicy utylitarznego podejścia do tej kwestii. Im rzadszy deklarowany udział w praktykach religijnych, tym częściej spotykane jest takie stanowisko.

Tabela 6

Udział w praktykach religijnych	Która z poniższych opinii jest Panu(i) bliższa?		
	Jestem przeciwny(a) tworzeniu dodatkowych zarodków, bo nie wiadomo, czy kiedykolwiek zostaną one przeniesione do organizmu kobiety i będą miały szansę się rozwinąć	Nie jestem przeciwny(a) tworzeniu dodatkowych zarodków, ponieważ zwiększa to szansę na doprowadzenie do ciąży	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Kilka razy w tygodniu	62	26	12
Raz w tygodniu	38	50	14
1 – 2 razy w miesiącu	22	61	17
Kilka razy w roku	18	69	13
W ogóle nie uczestniczy	16	73	11

Wpływ religijności badanych na ich stosunek do tworzenia dodatkowych zarodków znajduje odzwierciedlenie w zróżnicowaniu opinii w tej kwestii ze względu na poglądy polityczne. Tworzenie dodatkowych zarodków w celu zwiększenia skuteczności metody zapłodnienia in vitro częściej dopuszczają osoby deklarujące poglądy lewicowe lub centrowe niż badani identyfikujący się z prawicą. W elektoratach partyjnych sprzeciw wobec powstawania nadliczbowych zarodków stosunkowo najczęściej wyrażają zwolennicy PiS i PSL.

Tabela 7

Potencjalne elektoraty partyjne	Która z poniższych opinii jest Panu(i) bliższa?		
	Jestem przeciwny(a) tworzeniu dodatkowych zarodków, bo nie wiadomo, czy kiedykolwiek zostaną one przeniesione do organizmu kobiety i będą miały szansę się rozwinąć	Nie jestem przeciwny(a) tworzeniu dodatkowych zarodków, ponieważ zwiększa to szansę na doprowadzenie do ciąży	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	51	38	11
PSL*	47	51	2
SLD	25	66	9
PO	24	71	5
RP*	24	76	0

* Dane dotyczące elektoratów PSL i RP należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczbę zwolenników tych partii w badanej próbie

REFUNDACJA ZABIEGÓW ZAPŁODNIENIA IN VITRO

W opinii społecznej zabiegi zapłodnienia pozaustrojowego powinny być przynajmniej w części refundowane. Ponad dwie piąte ankietowanych (43%) uważa, że powinny one być w ogóle bezpłatne. Więcej niż co trzecia osoba (36%) opowiada się za częściową odpłatnością. Tylko co dziesiąty badany sądzi, że ich koszt w całości powinni pokrywać sami zainteresowani.

Tabela 8

Czy zabiegi zapłodnienia pozaustrojowego dla małżeństw, które nie mogą mieć dzieci w inny sposób, powinny być, Pana(i) zdaniem:	Wskazania respondentów według terminów badań			
	2005	2008	2009	2012
	w procentach			
– pełnopłatne	15	9	14	10
– częściowo płatne	35	38	41	36
– bezpłatne	36	39	36	43
Trudno powiedzieć	14	14	8	11

Co zrozumiałe, przynajmniej częściową refundację zabiegów zapłodnienia in vitro zdecydowanie częściej popierają zwolennicy stosowania tej metody (91%, w tym 48% chciałoby, by były one całkowicie bezpłatne) niż jej przeciwnicy (33%).

GOTOWOŚĆ DO SKORZYSTANIA Z ZAPŁODNIENIA IN VITRO

Polacy nie tylko opowiadają się za zapewnieniem możliwości korzystania z zapłodnienia in vitro, ale w większości deklarują również, że sami by skorzystali z tej metody, gdyby nie mogli mieć dzieci. Gotowych na to byłoby niemal dwie trzecie ankietowanych (65%), w tym ponad dwie piąte (42%) wyraża tę gotowość w sposób zdecydowany.

Tabela 9

Gdyby Pan(i) był(a) w takiej sytuacji, że nie może Pan(i) mieć dzieci w swoim małżeństwie, a byłaby możliwość dokonania zabiegu zapłodnienia poza organizmem, to czy zdecydował(a)by się Pan(i) na to?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	1995	2003	2012
	w procentach		
Zdecydowanie tak	36	29	42
Raczej tak	26	24	23
Raczej nie	10	11	11
Zdecydowanie nie	13	16	12
Trudno powiedzieć	15	20	12

Jedynie wśród respondentów najbardziej religijnych, uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu, dominują deklaracje, że w przypadku niepłodności nie skorzystaliby z zapłodnienia in vitro (67%). W pozostałych grupach przewagę mają osoby nie odrzucające takiej możliwości.

CBOS po raz pierwszy zapytał Polaków o ich stosunek do przeprowadzania zabiegów zapłodnienia in vitro siedemnaście lat temu. Od tego czasu korzystanie z tego rodzaju zabiegów stało się bardziej powszechne, a Polacy mieli okazję zapoznać się zarówno z argumentami zwolenników jak i przeciwników stosowania tej procedury, w tym także z relacjami osób, które same z niej korzystały. Mimo że poziom poparcia dla tej metody zmieniał się w zależności od przebiegu społecznych dyskusji na temat jej stosowania,

to jednak od początku naszych badań większość Polaków opowiadała się za tym, aby technika zapłodnienia in vitro była dostępna dla małżeństw borykających się z problemem niepłodności. Obecnie poziom akceptacji wykorzystania tej metody jest wyższy niż kiedykolwiek wcześniej: jej dostępność dla niepłodnych małżeństw popiera blisko cztery piąty dorosłych Polaków. Większość zgodziłaby się także, by możliwość korzystania z niej miały heteroseksualne pary żyjące w związkach nieformalnych. Większość badanych deklaruje też, że w przypadku niemożności posiadania potomstwa, sami skłonni byliby zdecydować się na zabieg zapłodnienia in vitro.

Możliwość realizacji – dzięki zapłodnieniu pozaustrojowemu – tak ważnej społecznej wartości jaką jest posiadanie dziecka sprawia, że wysuwane wobec tej metody zastrzeżenia etyczne związane z tworzeniem nadliczbowych zarodków nie przekonują Polaków. W ocenie przeważającej części społeczeństwa skuteczność tej metody, a więc zwiększenie szans na doprowadzenie do ciąży i urodzenie dziecka, jest ważniejsza niż stworzenie możliwości rozwoju wszystkim zarodkom.

Opracowała
Beata ROGUSKA